

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Громова А.С., Яковенко К.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Стаття присвячена дослідженню стану та особливостям розвитку страхування фінансових ризиків в Україні. У статті розглянуто сутність понять «фінансові ризики», види фінансових ризиків, що можуть виникнути в процесі функціонування підприємств, та визначено перспективи розвитку даного виду страхування.

Ключові слова: фінансові ризики, страхування фінансових ризиків, ризик, страховий ринок України, ризикове страхування.

Актуальність проблеми. Нестабільність агрошового та валютного ринків України протягом останніх років та загальносвітові кризові явища є наслідками фінансових ризиків, які не були врахованими. Будь-яка фінансова діяльність пов'язана з ризиком, тому питання страхування цих ризиків є одним із найактуальніших шляхів управління ризиками та побудови стабільної економіки.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемам вивчення сутності фінансових ризиків та їх страхуванню приділяється чимала увага як вітчизняних так і зарубіжних науковців серед яких: М.С. Клапків, О.В. Кузьменко, І.А. Бланк, С.С. Осадець, В.Г. Бабенко та інші. Особливості страхування фінансових ризиків порівняно з іншими видами страхування знайшли своє відображення у працях таких вчених, як: М.С. Клапків, А.А. Кизими.

Метою статті є визначення поняття «фінансові ризики», визначенні закономірностей їх існування в Україні та можливостей їх зменшення за допомогою страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці і досі чітко та однозначно не розтракували сутність фінансових ризиків та виявленні їх місця у системі господарської діяльності підприємства. Деякі економісти розглядають фінансові ризики як окремий вид ризиків підприємства [1, с. 72]. Інші вважають, що ці ризики входять до складу інших ризиків – ринкового, інвестиційного тощо [2, с. 919]. Найбільш розповсюдженим є визначення фінансового ризику як ризику, що ви-

никає при здійсненні фінансового підприємництва чи фінансових угод, виходячи з того, що у фінансовому підприємстві в ролі товару виступають або валюта, або цінні папери, або кошти [1, с. 76]. Фінансовий ризик охоплює такі основні види ризиків, що представлені на рис. 1.

Спільною рисою фінансових ризиків, що проявляються в різних сегментах фінансового ринку, є те, що вони призводять до втрати майбутньої користі і не загрожують фінансовому «статусу» підприємця, тобто фінансовий ризик розглядається як вторинний.

Якщо проаналізувати існуючі підходи до визначення поняття фінансового ризику сучасними науковцями, то можна виділити три основних. Згідно з першим підходом, фінансовий ризик визначається як подія, що є невизначеною та такою, що в разі свого настання здійснює або негативний, або позитивний вплив на фінансову діяльність. Інша група дослідників розглядає поняття фінансового ризику як діяльність, що здійснює певний суб'єкт, у розрахунку на позитивний результат. Третій підхід має найбільш чисельну групу послідовників. Згідно з даним підходом, фінансовий ризик розглядається як імовірність помилки або успіху того чи іншого вибору в ситуації, що має декілька альтернатив. Відповідно до думки прихильників даного підходу, фінансовий ризик може бути представлений як імовірність збитків, що пов'язані із володінням фінансових активів, а також із розбіжністю активів та пасивів фінансових інститутів. Основним критерієм розподілу поглядів науковців, що займаються вивченням по-

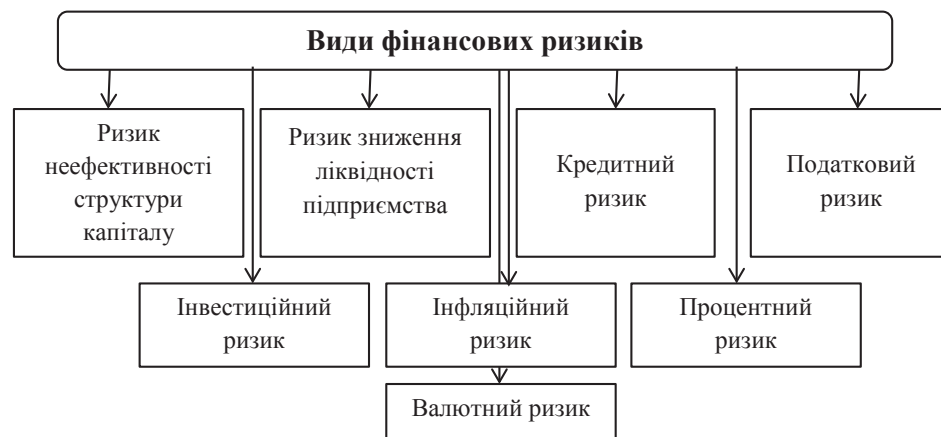

Рис. 1. Основні види фінансових ризиків

Джерело: розроблено на основі джерел [1; 2]

Структура валових та чистих страхових премій за 2013–2017 рр.

Показники			Добровільне майнове страхування	страхування фінансових ризиків	Всі види страхування	
1			2	3	4	
Страхові премії	Валові	2013	млн. грн.	16 961,3	3 857,6	28 661,8
	Чисті		млн. грн.	11 488,8	2 401,3	21 551,4
Страхові премії	Валові	2014	млн. грн.	15 960,6	4 339,9	26 767,3
	Чисті		млн. грн.	9 345,7	2 019,1	18 592,8
Темпи приросту страхових премій	Валові	2014/2013	%	-5,9	12,5	-6,6
	Чисті		%	-18,7	-15,9	-13,7
Страхові премії	Валові	2015	млн. грн.	12 936,9	3 005,8	21 718,7
	Чисті		млн. грн.	8 558,6	1 811,6	16 746,4
Страхові премії	Валові	2016	млн. грн.	13 890,4	2 488,8	24 844,2
	Чисті		млн. грн.	9 435,0	1 573,2	19 588,3
Страхові премії	Валові	2017	млн. грн.	18 376,6	3 946,8	31 391,1
	Чисті		млн. грн.	9 395,4	1 454,3	20 790,9
Темпи приросту страхових премій	Валові	2016/2015	%	7,4	-17,2	14,4
	Чисті		%	10,2	-13,2	17,0
Темпи приросту страхових премій	Валові	2017/2016	%	32,3	58,6	26,4
	Чисті		%	-0,4	-7,6	6,1

Обраховано автором на основі джерел [3-7]

няття фінансового ризику, є те, що як результат реалізації ризику вони виділяють збиток, упущену вигоду чи дохід. Виділення такого можливого результату ризику, як дохід, пов'язано з тим, що поняття ризику розглядається не лише як можливість настання негативних подій, але й як можливість отримання позитивного впливу події на дійсність [2, с. 921].

Страхування фінансових ризиків за своєю суттю відноситься до страхування відповідальності, але досить часто його умови включаються до страхування майна. У разі віднесення страхування фінансових ризиків до страхування майна страхувальник має можливість страхувати не лише збиток, нанесений майну, що страхується, але й неотриманий (очікуваний) прибуток. Динаміка збільшення страхування фінансових ризиків спостерігається в Україні, що зображено в табл. 1.

У порівнянні з 2013 роком на 1 894,6 млн. грн. (6,6%) зменшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій зменшився на 2 958,6 млн. грн. (13,7%), проте з страхування фінансових ризиків спостерігається збільшення валових страхових платежів на 482,3 млн. грн. (12,5%). Порівняно з 2016 у 2017 році збільшення валових премій страхування фінансових ризиків на 1 458,0 млн. грн. (58,6%). Протягом аналізованого періоду збільшилась кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків зросла на 2 942,5 тис. одиниць (або на 114,8%). Обсяг валових страхових виплат/відшкодування у порівнянні з 2016 роком у 2017 р. збільшився на 611,2 млн. грн. (94,5%).

Обсяг валових страхових виплат/відшкодування у порівнянні з 2013 роком, у 2014 році збільшився на 413,6 млн. грн. (8,9%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 326,4 млн. грн. (7,1%). У структурі чистих страхових виплат відбулися зміни і в розрізі видів страхування, так частка чистих страхових виплат зі страхування фінансових ризиків значно скоротилася (з 2,0% до 0,9%). Приріст чистих страхових премій страхування фінансових ризиків зменшилось у 2017 році порівняно з 2016 роком, та становить -7,6%. Для більш чіткої ситуації на страховому ринку потрібно визначити місце страхування фінансових ризиків у страхуванні загалом рис.2

З рис. 2 можна зробити висновок, що частка чистих страхових премій страхування фінансових ризиків у всіх видах страхування займає незначне місце та з 2013 року – 11,1% зменшувалось, та у 2017 році вже становить лише 7%. Страхування фінансових ризиків має викликати, з одного боку, занепокоєння, оскільки спостері-

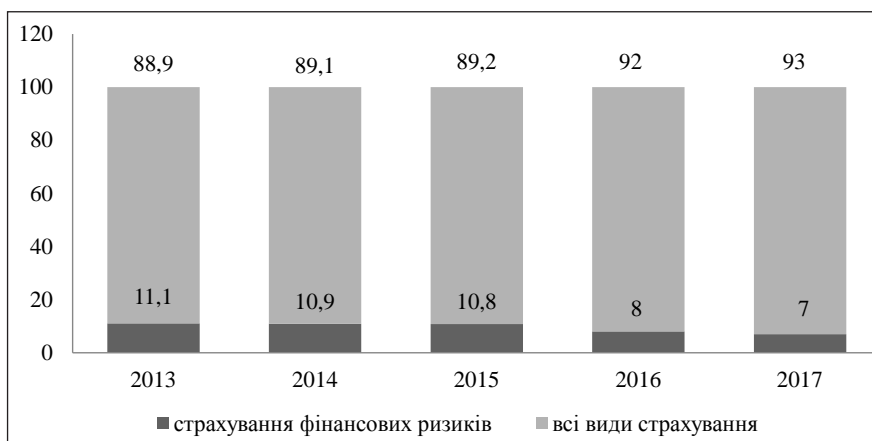

Рис. 2. Частка страхування фінансових ризиків у страхуванні загалом за 2013–2017 рр.

Джерело: обраховано автором на основі джерел [3-7]

гається суттєве зменшення обсягу виплат, але водночас відомо, що саме на цей напрямок страхового бізнесу припадала велика кількість схемних операцій, тому, з іншого боку, варто визнати позитив у частині зменшення виплат за таким видом страхування. Частку страхування фінансових ризиків у добровільному майновому страхуванні прослідковуємо на рис. 3.

Як видно з рис. 3, у розрізі добровільного майнового страхування саме фінансових ризиків коливається на рівні 20%, найбільше його значення спостерігаємо у 2014 році – 21,6%, який став переломним для виду саме цього страхування, у подальші роки спостерігається зменшення у 2015 році на 0,4% та становить 21,2%, у 2016 на 4,5% – 16,7, у 2017 на 1,2% – 15,5. Така ситуація зумовлювалась нестабільністю економічного розвитку та неплатоспроможного попиту споживачів страхових послуг, зменшення довіри до страхових компаній тощо.

Висновки із дослідження та перспективи. Отже, на основі аналізу надходжень страхових премій та здійснених страхових виплат, можна стверджувати про погіршення ситуації на страховому ринку, зважаючи насамперед на різке падіння попиту на страхові послуги.

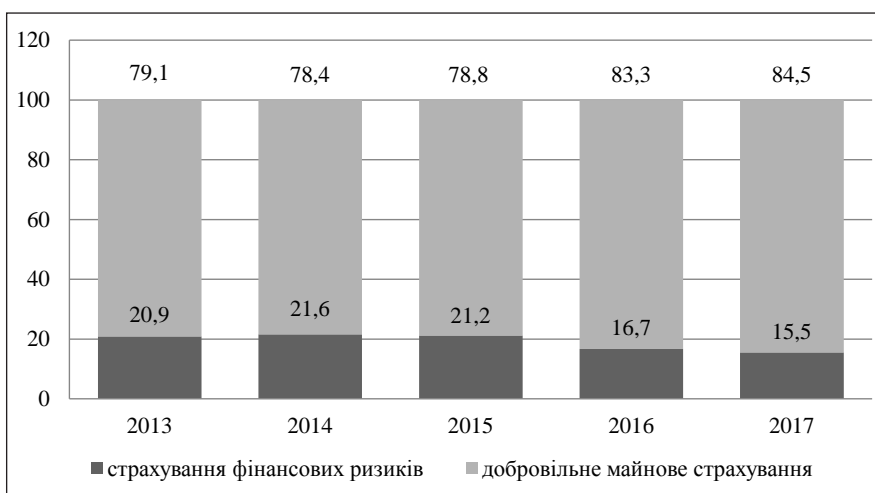

Рис. 3. Частка страхування фінансових ризиків у добровільному майновому страхуванні за 2013–2017 рр.

Джерело: оброблено автором на основі джерел [3–7]

Таким чином, страхування фінансових ризиків має суттєві відмінності від страхування класичних ризиків. Страхові компанії під час впровадження страхування фінансових ризиків на ринку України повинні більш чітко враховувати суть та особливості даного виду страхування, підготувати відповідне методичне та кадрове забезпечення. Врахування та впровадження пропозованих заходів дасть змогу страховим компаніям розвивати даний вид страхування в Україні та зробити його більш прибутковим.

Список літератури:

1. Бабак, О. Фінансові ризики та основні методи їх нейтралізації / О. Бабак // Вісник УАВС. – 2013. – № 6 (23). – С. 71–78.
2. Павлова, О. М. Фінансові ризики: страхування та управління ними / О. М. Павлова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 5. – С. 917–922.
3. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf.
4. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00552.pdf>.
5. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00565.pdf>.
6. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00602.pdf>.
7. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00712.pdf>.
8. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80/page>.
9. Правила добровільного страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pzu.com.ua/about/docs/pravyyla%20strakhuvannya.html>.
10. Правила добровільного страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pzu.com.ua/about/docs/pravyyla%20strakhuvannya.html>.
11. Правила добровільного страхування інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pzu.com.ua/about/docs/pravyyla%20strakhuvan.html>.

Громова А.Е., Яковенко Е.А.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ОСОБЕННОСТИ СТРАХОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РИСКОВ В УКРАИНЕ

Аннотация

Статья посвящена исследованию состояния и особенностям развития страхования финансовых рисков в Украине. В статье рассмотрена сущность понятий «финансовые риски», виды финансовых рисков, которые могут возникнуть в процессе функционирования предприятий, и определены перспективы развития данного вида страхования.

Ключевые слова: финансовые риски, страхование финансовых рисков, риск, страховой рынок Украины, рисковое страхование.

Gromova A.E., Yakovenko K.A.

Vinnitsia Trade and Economic Institute of
Kyiv National University of Trade and Economics

FEATURES OF INSURANCE OF FINANCIAL RISKS IN UKRAINE

Summary

The article is devoted to the study of the state and peculiarities of the ro-flow of insurance of financial risks in Ukraine. The essence of concepts "financial risks", types of financial risks that can arise in the process of functioning of enterprises is considered in the article, and prospects of development of this type of insurance are defined.

Keywords: financial risks, insurance of financial risks, risk, insurance market of Ukraine, risk insurance.